

BUITEN

2^e JAARGANG N°. 43.

ZATERDAG 24 OCTOBER 1908

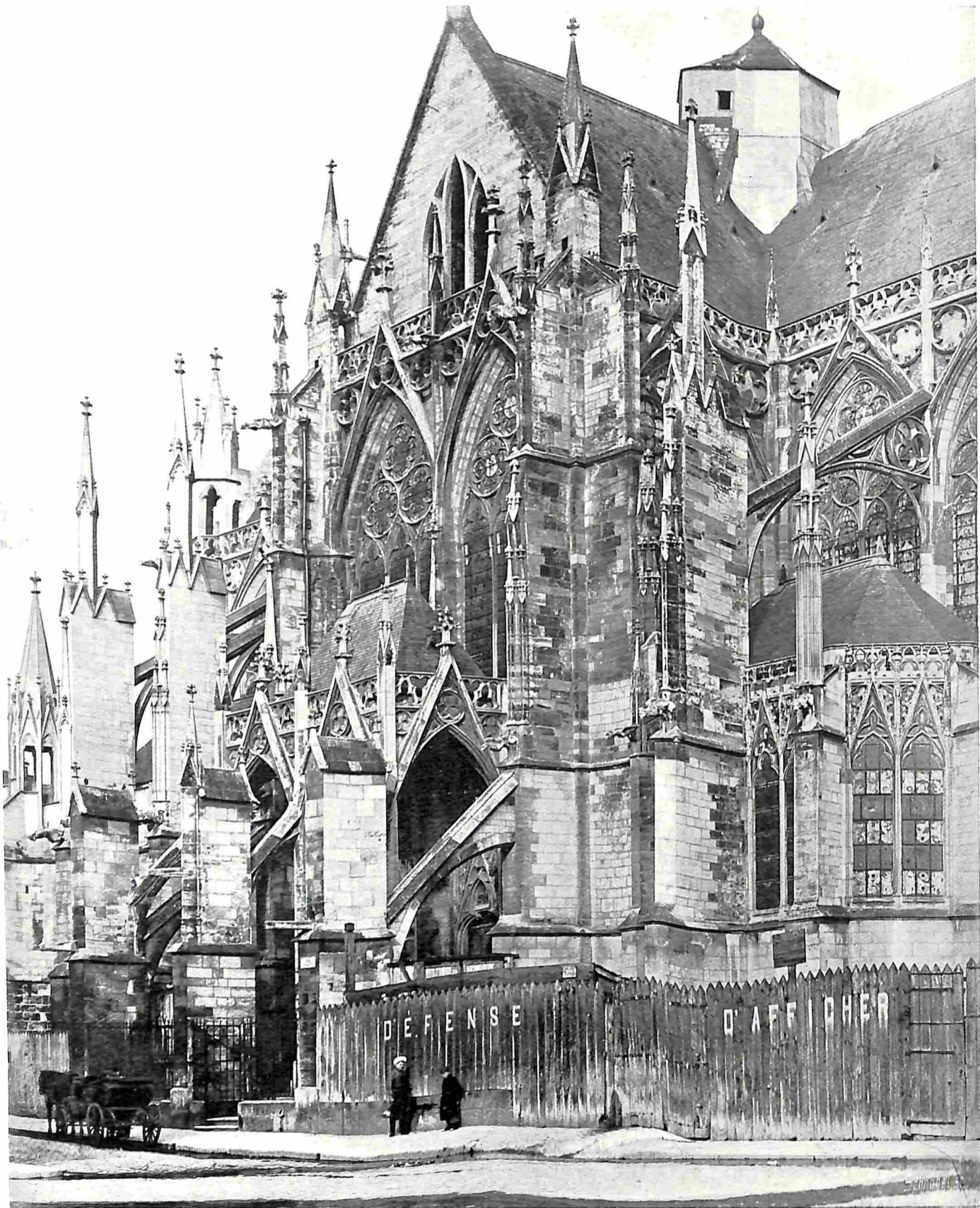

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
TROYES, EGLISE ST. URBAINE.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:

H. VAN BOOVEN, te HILVERSUM

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (*Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwar-
ming, enz.*) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: A. F. VAN
BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, C. L. S. V. H.,
J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG,
P. WESTBROEK.

BLOEMEN- EN MOESTUIN; (*Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters*).
J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET,
J. J. KRUYFF, E. TH. WITTE.

FOKKEN EN KWEEKEN: (*Paarden, runderen, woeloe, honaen, pluimvee en
ander gevogelte, visschen, bijen*): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY,
CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.

FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., DR. A. J.
M. GARJEANNE, AUG. F. W. VOGT, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.

HYGIËNE, (*Tuinsteden*) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL,
G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ.

LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-
CULTUUR: (*Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.*) L.
BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., J. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER,
J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER,
DR. J. J. OTT DE VRIES.

LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIEN-
FAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN.,
P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS,
MEVR. HOFFMANN, W. C. VAN MEURS, DR. EDW. B. KOSTER, M. KRAMER,
JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, E. RUEMPOL, TOM SCHIL-
PEROORT, MEJ. B. STOLK, DREVES UITTERDIJK.

METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C.
SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NULAND.

SPORT: (*Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.;
paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien,
zeilen, zwemmen, visschen, watertochtsjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.;
wedstrijden*) J. COUCKE, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN.

INHOUD:

<i>Het naturalisme in het buitenleven, door G. de Graaf.</i>	blz. 506
<i>Hutspot, door E. Th. W.</i>	.. 507
<i>Auto-tocht Genua-Amsterdam, door H. v. B., geïllustreerd (slot), blz. 505 en 508</i>	.. 505 en 508
<i>Een bankroet, door Tom Schilperoort</i>	blz. 512
<i>De steenzwaam, door L. Dorsman Czn., geïllustreerd</i>	.. 513
<i>Verslag van de Vergadering en excursie van de Vereniging van Kent- meesters te Nijmegen, door J. v. H.</i>	.. 513
<i>Het Centraalstation te Amsterdam, illustratie</i>	.. 515
<i>Lupinen, door A. Buthker, geïllustreerd</i>	.. 516
<i>Bewaren van vruchten, door P. Franssen Jzn.</i>	.. 516

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

*Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve
men vragen aan de Redactie te richten.*

*Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeeling ontvangen worden. Te adresseeren
aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk
zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.*

*Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied
worden uitgeschreven.*

*De Uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding
van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.*

*Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeen-
komstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.*

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff -AMSTERDAM-

HET NATURALISME IN HET BUITENLEVEN.

VI. ST. MAARTENSVUREN EN -GANZEN.

Alle neuern Staaten werden den Menschen,
die darin leben müssen, so langeweilig, wie
eine Zeitung, wenn es nicht Kriege und Un-
glückställe in der Welt giebt. Nichts gewähren
sie für die Sinnlichkeit, und Menschen bleiben
wir Alle! (F. L. JAHN.)

UND Menschen bleiben wir alle!
Dat is voor ons de verklaring van den trek naar
buiten, van den terugkeer der menschen uit de enge,
volgepropte steden en het zenuwslopende business-
leven naar de wijde, landelijke omgeving. Al is het
maar voor luttele dagen, daár vindt de mensch de levensbron
weer, daar bij frische lucht, bij klaren zonneschijn over veld,
bosch en akker, in de wisselende stemmingen der jaargetijden
vindt hij zichzelf terug in gezonde natuurwaardeering, bevredig-
ding voor zijn gemoedsvraag naar eenvoud en waarheid.

Wij kunnen niet begrijpen hoe het moderne stadsleven, zelfs
met „brood en spelen” op den duur voor den mensch houdbaar
zal kunnen zijn.

We verzuchtten wel eens, als we de wanhopige pogingen zagen
om ons volk feest te doen vieren, waarbij zoo jammerlijk het
denkbeeld schipbreuk lijdt, dat de massa te begeesteren zou zijn
voor de bij haar onbekende roemruchten uit het voorgeslacht: —
als onze feesten eens weer heel eenvoudig konden worden, zich
baseeren konden op de meest eenvoudige vragen van lichaam
en ziel? Zou dan niet gewekt worden het blijde kind, dat in
den mensch als het onbedorvene en hoogste van zijn wezen naar
oprechte vreugde hunkert?

We weten het te goed! dat, helaas, voor een volksfeest als uiting
van den volksziel bij ons de eenheid vrijwel zoek is; we gelooven
niet aan gemeenschapsfeest voor de eenheid van gedachten, van
innerlijk symboolbegrijpen er de waarde aan geven kan. Doch als
die eens hersteld weer leven konden in ons midden, welk een
rijke feesten zou het vieren der jaargetijden geven kunnen, bonte
rij van verbeeldingen der eeuwig wisselende natuurstemmingen!

Is dat dan dood? Herleef dat nimmer weer uit nieuweren
mensenstaat?

We weten het niet, we hopen slechts. — en blikken terug in
vervlogen tijden, toen der Mei een feest bereid werd, toen de
hoogste zonnestand, de oogstmaand, de late herfst, de midwinter
in feestelijke verbeeldingen hun plaats in de menschenziel bezaten,
toen groene takken en bloemen den weg des daags bestrooiden,
toen feestvuren en lichtstoeten den avond heiligden en iedere
plechtigheid, iedere feestdaad een gewijden zin had in het verband
van den mensch tot de hem omringende natuur.

We vinden overblijfselen daarvan in de nog niet geheel ver-
dwenen gebruiken te plattelande, resten van wat eenmaal alge-
meen gebruik was en als zoodanig waarde bezat in het gedachten-
en gevoelsleven der menschen.

Tusschen het Oogstfeest en het Midwinterfeest der Germanen
en Franken lag een tijdperk van rijke jacht; het wild leverde zijne
vetste bouten, het vee, dat daarbuiten zijn voedsel riger wor-
den zag, werd geslacht. De najaarskoude en het ruwe, ongestadige
weder bonden de menschen in den huiselijken kring, en het was
daar, dat, als om het haardvuur geschaard de huiselijke kring zich
sloot, het gezellige leven zijn toppunt bereikte. Bij den over-
vloed van jacht en slacht werd daar de dienst der stam- en huis-
goden niet vergeten.

De donkere dagen met zwaarhangende wolkenluchten, de duis-
tere Novembernachten deden hun druk gevoelen, het tekort aan
licht en warmte, het verlangen naar den zonkeer deden zich
gelden en werden geuit als vereering van het vuurelement, sym-
bool van blijde overwinning, vrijheid en verlossing. Welke ook
de feesten geweest mogen zijn, in het teeken van den laten herfst
staande, zeker is, dat het branden van vuren en het gezinsoffer
van slachtdieren er een groote plaats bij innamen.

De dag van den 11den November wordt in de runen-kalenders
aangegeven door de drinkhoorns aan Thor gewijd. Niet zonder
beteekenis is in verband hiermede het gebruik in sommige stre-
ken van Noord-Duitschland om op dien dag koeken te bakken in
den vorm van een hoorn, terwijl op dienzelfden dag de jeugd ook
in ons land zich vermaakt met het blazen op koehoorns. In de
gebruiken bij het West-Europesche landvolk, gehouden op dezen
datum, welks Heilige in den Christelijken kalender Sint-Maarten
is, zijn verder allerlei bijzonderheden aan te wijzen, die in hun
oorsprong terugvoeren naar de viering van dezen dag des jaars
door het naturalistisch denkende voorgeslacht.

In de Grieksche kerkorde begint na den 11den November een
vasten van 40 dagen, en de heidensche gewoonte om dien dag
te wijden aan den rijken, vetten maaltijd, ging over op den Sint-
Maartensdag, om juist dien keer zich nog eens flink aan het vette
der aarde te goed te doen. In verscheidene landen vindt trouwens
nog tot in onzen tijd de Sint-Maartensdag een smulpartij aange-
richt, op menige tafel verschijnt een vette gans, de bout bij uit-
nemendheid.

Elders, vooral in Frankrijk, werd de ganzenlever op dezen dag
duchtig met nieuwen wijn begoten bij de huiselijke feesten ter eere
van St. Martinus, wat door de eeuwen heen menigen Gallier als
gevolg van het „martiner”, „le mal de St. Martin” bezorgd heeft.

Een ander gebruik op Sint-Maartensavond, het ontsteken van
feestelijke vreugdevuren en het vormen van lichtstoeten door
de jeugd, herinnert aan de viering van het lichtfeest op dien dag.

Wie Sint-Maarten was? Hij werd in het jaar 316 te Stein in
Hongarije geboren uit Heidensche ouders en stierf 11 November
400 als bisschop van Tours, zijn leven gewijd hebbend aan de
Christianisatie van Gallië, terwijl heel Europa verhalen
Christen van zijne opofferende liefde en weldadigen Christenzin. Zoo
wordt van zijne bekeering gemeld, hoe deze nog heidensche krijgs-
man eens een naakten bedelaar ontmoette in kouden wintertijd.
Zonder zich een oogenblik te bedenken sneed hij zijn mantel
door midden en reikte van uit den zadeld den armen oude een
helpt daarvan toe. De legende verbindt hieraan een wonderver-
schijning van Christus op dit oogenblik, die hem de Zijne noemde,
wat tot de bekeering aanleiding gaf. Later tot bisschop gewor-
den, deed hij zich als waarachtig en goed mensch kennen, ook
de historie meldt, hoe hij tot tweemaal toe zich naar den Keizer
te Trier begaf om verzachting en verzoening te bedingen tegen
de geweldige vervolgingen, die Maximianus andersdenkende
Christenen aandeed, en daarbij succes had. Kindervriend, wel-
doener der armen, was hij een voorbeeld van zachtheid in zijn
tijd van ruwe kracht en zegevierend geweld.

Het verband tusschen Sint-Maarten en de gans, te zijner eere
 wordt gelegd in verschillende hem toegedichte legen-
 den. Zoo wil men, dat hij, tot bisschop gekozen, zich verstopte
 in een stal, uit nederigheid en om zich aan deze verheffing te
 onttrekken. Ganzen echter, wier scherp gehoor en fijne reuk
 ontdekte hem daar en brachten spoedig luid snak-
 kende uit, waar de nieuwe bisschop zich verstoken had. Een
 andere legende vertelt hoe de Heilige Martinus zich eens op aarde
 gaf om te zien of de menschen nog goed en milddadig waren.
 Hij omte vele deuren klopte hij en vroeg om onderstand; niemand deed
 hem open, dan eindelijk een paar arme, oude menschjes, die zelf
 nauwelijks te eten hadden, doch in allerijl hun gans, de huislieve-
 ring, waar ze zoozeer aan gehecht waren, slachtten om den armen
 te voedden. Hun loon was de Hemel.

Niet alleen in Frankrijk was Sint-Maarten een der voornaamste
 plaatsen, ook in ons land werd hij, blijkens de aan hem gewijde
 kerken, waaronder de eerste Christenkerk te Utrecht door Wille-
 lard gesticht, hoogelijk geëerd; ook de Martinikerk in Gronin-
 gen, polders en dijken in Holland en Zeeland dragen zijn naam,
 andere plaatsen hebben nog Sint-Maartens-tienden op te bren-
 den, terwijl in Groningen nog op dien dag mede de huren van
 de beklemming gegeven landerijen betaald moeten worden.

Eeuwenlang werd in Utrecht de dag van den Kerkpatroon door
 de werheid en volk feestelijk herdacht. Sint-Maartens voorspraak
 bescherming werd aangeropen door brooduitdeeling op
 groote schaal aan arme menschen, waarbij om vreugdevuren
 werd gedanst in de straten; opgehangen korven met fruit stak
 in brand, waarna de omlaagvallende inhoud aanleiding gaf
 tot een grabbelspel. „schuddekorf” geheeten.

Om de vuren dansende zong men dan:
 Stookt vier, maakt vier!
 Sinte Maarten komt hier,
 Met zijn bloote armen,
 Hij zou zich geerne warmen!

Herinnering aan den heilige, die zijn eigen lichaam voor de armen
 bloote. Ook van zijne goedheid zingen de kinderen overal,
 maar ze den avond van Sint-Maarten met lichtjes rondloopen
 lichtstoeten vormen met het meest primitieve materiaal soms.
 raakt de gewoonte wel in onbruik, voor enkele jaren meldde
 men nog uit al onze Noordelijke provinciën, Noord-Holland inbe-
 repen, hoe daar de jeugd nog op verscheidene plaatsen „Sinte
 Maarten” wist te vieren.

Behalve het 's avonds rondloopen met nieuwmodische lam-
 pons, ook wel zelfgemaakte van gekleurd sitspapier, en het
 steken van centsvuurwerk, is de uitgeholde mangelwortel of
 wortel op een stok, met een kaarsje er in, zeer karakteristiek.
 aardig schijnt het licht door de gele of roode schil en de uit-
 gesneden figuren van dit simpele pyrotechnische product heen!
 arige gezichten kijken boven de donkere, dooreenwriemelende
 kinderschare, die dan de fantastisch verlichte straten vult; hier
 daar klinken er nog liedekens aan Sinte Maarten gewijd, waar-
 van de zin soms geheel verdwenen is, klankvolle rimram gewor-
 den bij de overlevering van geslacht op geslacht, even weinig be-
 repen als de oorspronkelijke beteekenis van den lichtomwegang.
 In verschillende plaatsen vindt de jeugd er aanleiding bij om
 beroep te doen op de milddadigheid der burgerij: Zoo zingt
 men in Groningerland:

Sunte Martinus Bisschop,
 Roem van onze landen!
 Dat wij hier met luggies loopen
 Is voor ons gein schande.
 Hier woont 'n rieke man,
 Die ons wel wat geven kan.
 Lang zalle leven,
 Rustig zalle sterven,
 De hemel zalle erven!
 Geft 't ook wat?
 'n Cent of wat?
 'n Appel of 'n peer?
 Dan koom we 't heele jaar neit weer!

Sommige plaatsen in Friesland kenden hierbij de gewoonte,
 dat de jeugd een hoofdman uit haar midden koos, die een spaar-
 pot hield voor de giften. De sleutel daarvan werd vooraf gede-
 ponneerd bij den bakker, die dat jaar de koek-leverantie had. Na
 afloop van den ommegang keerde men dan tot den bakker, die
 den buit bevrijdde en opstak tegen ronddeeling van koek tot dat
 bedrag.

Aan de grenzen bij Nieuweschans wordt bovenstaand vers
 nog aangevuld met de hoopvolle vermelding:
 Kiek over diek, kiek over dam:
 Daar komt ein schip mit appels an.
 Mit soeren, mit suiten,
 We kennen d'r nijt tegen muiten!

In heel Oost-Friesland wordt Sint-Maarten op soortgelijke wijze
 gevierd door de jeugd, op sommige plaatsen den roen November,
 terwijl men daar in de meening verkeert, dat 't de herdenking
 van Maarten Luther's geboortedag geldt. Wel een bewijs hoever
 het begripen van de feestelijkheid naar den achtergrond ge-
 raakt is, en nieuwe uitleg van het gewoonte-gebruik gezocht werd.
 De Haarlemmer jongens zingen op dien avond:
 Sinte Maarten, wat is het koud!
 Geef me een turrelie of een hout

Of een vullisvaartje,
 Dan ben je m'n beste maatje!
 Hooi in de mooi
 Hei in de Mei
 Vandaag is 't Sinte-Maarten
 En morgen Sinte-Kruk;
 We zijne goed van harte
 En lusten graag een stuk!

Andere plaatsen in Noord-Holland zingen:
 Sinte, sinte Maarten,
 De kalv'ren dragen staarten,
 De koeien dragen horens,
 De kerken dragen torens,
 De torens dragen klokken,
 De meisjes dragen rokken,
 De jongetjes dragen broeken
 En oude wijfjes schorteldoeken;
 Sinter Maarten het een koe
 Die komt Allerheiligen toe,
 Is-ie vet of is-ie mager?
 Dat is Sinterklaas zijn zwager.
 Roe, roe rokkie
 Een vogeltje op een stokkie!

En wat dunkt u van dezen satz met de echte klankbravour
 van het volkslied:

Urf en de murf
 En de maan, die schijnt,
 En de meid is blijd
 En de molen is verbrand
 En daar is niet beter als Holland!
 Holland is 'n veugeltje
 Al met een rood, rood reugeltje,
 Al met 'n rood, rood rokkie aan.
 Daar komt Sinte-Maarten aan!

Beter is de herdenking van den goeden Sint bewaard geble-
 ven aan den Duitschen Rijn, waar de jeugd zingt:

Dä Zinter Märtens, dä war ne jöde Mann,
 Hä deelte singe Mantel mit eene ärme Mann,
 Hä jaw de Kinder Kärzchens, un stoch se selwer an!

De Sleeswijk-Holsteiners nemen deze gelegenheid van met
 lichtjes te loopen in den duisteren avond te baat om de wanda-
 den en het boerenbedrog aan de kaak te stellen en aldus licht
 te laten opgaan over wat niet is zoo 't behoort, zingend:

Ollsch mit de Lücht, de de Lüd bedrüggt,
 De de Eier halt un se nich betahlt,
 De Bäcker, de backt de Semmeln to lütt,
 Un de Kramer de giwwt to wenig in de Tüt!

Hier is alle besef van een gedenkwaardig persoon of de gewijde
 afkomst van het gebruik verloren geraakt, al is de plat-duitsche
 boerensatire in het lied te waardeeren.

* * *

Zoo is nu eenmaal de loop der dingen! Wat eens was vol diepen
 en gewijden zin, zoowel in den naturalistischen eeredienst als
 in wat daarvan later rudimentair overging en dienstbaar ge-
 maakt werd tot de vereering van christelijke personen en be-
 grippen, gaat allengs zijn beteekenis verliezen in den volksmond —
 het verwordt en vervormt tot onherkenbaar wordens toe, —
 tot wellicht nieuwe geslachten terugkeeren zullen naar de ver-
 laten symbolen der menschheid, om die in hooger zin weder
 te grijpen en te herstellen als zinnebeelden hunner levensver-
 eering.

G. DE GRAAF.

HUTSPOT.

DE tijd voor het gebruik van hutspot begint weer gaan-
 deweg aan te breken. Bekend mag het geacht wor-
 den, dat ieder oprecht Leidenaar dit gerecht op den
 3den October eet, als een herinnering aan het ont-
 zet, bij welke gelegenheid een weesjongen in een
 verlaten Spaansche schans een ijzeren pot met hutspot vond. De
 pot wordt nog steeds in het Stedelijk Museum daar ter plaatse
 bewaard. Velen denken, dat de thans bereide hutspot dezelfde
 is als die toentertijd werd gevonden. Dat dit echter niet zoo is,
 bleek mij dezer dagen uit een oud nummer van de niet meer be-
 staande „Leidsche Courant”, waarin uit een Koockboek, in
 1574 of 1575 geschreven, het volgende recept voor dit gerecht
 voorkwam:

„Neempt schape- of kalfsvleesch, wascht het schoon en hackt
 het fijn en doet daer groen kruyt en pinksternakelen (pastinaken
 of witte wortelen) of gestoofde pruymen en de sap van limoenen,
 oft oraengen oft citroenen toe, oft een pint stercken en claren
 azijn, mengt se samen, ende stelt se op 't vier en laet se sieden en
 doet er gingember en sucer toe en ghy sult eenen schonen hutsepot
 bereyden.”

Wij geven het recept, zooals wij het vonden. Wellicht is er een
 Lezeres van „Buiten”, die haar gemaal op een aldus bereiden
 hutspot wil vergasten.

E. TH. W.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTUN, PORTE D'ARROUX.

AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.

(Slot).

WIJ dwaalden zoo wat door Autun, ons verwonderend over de stilte en de bijna geheimzinnige, als uitgestorven oude huizen met de puntige daken, alles stond zoo mooi en zuiver van lijn in den helderen, koelen avond.

In de Rue de l'Arbalète vonden wij ons Hôtel „St. Louis et de la Poste”. Dat was een buitengewoon gezellig hotelletje. Men kwam er binnen in een soort hal met banken en stoelen. Er brandde een groot kolenvuur, waarvoor een paar Engelschen zich de verkleumde handen stonden te warmen. Nadat wij ons gereed gemaakt hadden voor het diner, gingen wij allen rond het vuur, dat in de hal, waar nog geen gas was aangestoken, vroolijke, roode plekken bracht op de wanden en de oude prenten. Daar praatten wij gezellig, totdat de bel geluid werd voor het diner.

Wij troffen het eigenlijk wel met onze logeerplaatsen. Behalve in Avignon één keer, hadden we nooit moeite gehad met het vinden van kamers in de respectievelijke hotèls, waar we maar iederen dag zoo tegen een uur of zes kwamen binnenvallen. Toch had het ook in het Hôtel „St. Louis et de la Poste” weinig gescheeld, of we hadden er geen plaats voor ons gevonden, het was er namelijk stampvol. De lange tafel en de kleinere tafeltjes langs de wanden waren geheel bezet. Ik kwam naast een Engelschen dominé te zitten, die zich klaarblijkelijk met bekwaamdermate maakte hij gebruik van onmenselijke porties zout.

Hij had eerst tegen den kellner de volgende klanken uitgestooten:

„Hèvent-joe-got sirrebis?”

De goedge „garçon”, die de kernachtige taal der Angel-Saksen niet machtig was, antwoordde, lichtelijk vertwijfeld, „Comprends pas”.

„Sirrebissalt”, herhaalde de dominé aandringend, en de kellner redde zich door de vlucht.

De aanhouder echter overwint, en, na veel moeite, werd hem door den eigenaar van het hôtel medegegeeld, dat het „Cerebosalt” niet in zijn huis te krijgen was, er was echter genoeg en heel goed „ander zout”, „gewoon” zout, zijn gast kon hiervan zooveel krijgen als hij maar wilde.

Bijna onmiddellijk daarna begon de dominé zich met het „gewone” zout te suïcideren.

Wij verlangden na den eten om thee te drinken in het gezellige halletje rond het groote vuur, want het was nog kouder ge-

worden en buiten was het, alsof het vroom. Het haardvuur in de hal was echter uitgegaan. Ik trok daarop mijn auto-jas aan en ging wat wandelen met den fotograaf. Ik kreeg weer denzelfden indruk van reine rust, dien ik reeds had bij het binnenrijden van het stadje. Het was alsof de tintelende sterren boven de hoog lijnende daken dien indruk nog schenen te verhoogen. Toen wij terugkwamen, vonden wij de rest van ons gezelschap in een soort salon bezig met schaken en thee drinken. Met den nestor bestudeerde ik wat later de „Taride” en wij besloten om den volgenden dag over het interessante en schilderachtige Semur naar Troyes te komen. De vele Engelschen en andere vreemdelingen, die ook nog in het salon bijeen gekomen waren, verlieten de kamer vrij spoedig en toen ook de anderen naar bed waren gegaan, bleef ik alleen in de kamer achter.

Het was toch zonderling. Eerst was het geweest, alsof we nooit uit Provence weg zouden komen en nog geen acht en veertig uren later zaten we honderden kilometers meer Noordelijk in een uitstekend hotel van een aardig stadje dicht bij huis al weer. Ik nam dan postpapier haalde mijn vulpenhouder te voorschijn en schreef een brief. Daar de post vlak bij was, ging ik mijn epistel zelf weg brengen. Het was buiten nog kouder dan het geweest was, de sterren schitterden wel eens zoo fel als daar straks. Voor den haard, waarin nu geen vonkje meer te zien was, lag de nachtportier languit op de bank, waarop wij dien middag hadden gezeten. Hij had zich in een dikken jas gewikkeld en wenschte mij „bonne nuit”, toen ik over de cour, langs een donkeren trap naar boven ging.

Den volgenden ochtend fotografeerden wij de kamer waar Napoleon gelogerd had, en waar twee onzer een uitmuntende nachtrust hadden genoten. De kamer was aan de straat gelegen en de zelfde meubels die er stonden toen Napoleon het hotel bezocht, waren er nu nog. Heel vroeg was ik er met den fotograaf dien morgen al op uit geweest. Wij maakten een heerlijke wandeling meteen. Eerst ging het buiten de stad naar de ruïne van den Temple de Janus, toen naar de porte d'Arroux, waar een zeldzaam geslaagde opname van gemaakt werd. Deze poort dagteekent hoogstwaarschijnlijk uit Vespasianus' tijd. De Arroux is het riviertje dat wij overtrokken voor wij die poort bereikten, aan den kant van het zeer snel stroomenden watertje waschten vrouwtjes linnengoed en praatten vroolijk bij hun werk. Uit den nevel die er dien morgen hing, was ten slotte de zon verwarmend opgestegen, en het kwam ons te pas, want

was zeer koud, doordringend
 zelf. De zon koesterde
 kunstenaar ver-
 waaglijk. De kunstenaar ver-
 waagde daarna in de stad nog
 kele intieme hoekjes, waar-
 der ook het schitterend mooie
 naissance fonteintje: de Fon-
 taine St. Lazare. Wij daalden
 af in het dal en vonden
 fraaie oude huizen en een
 erlijk gezicht op Autun tegen
 heuvels, schitterende in de
 voorjaarszon.

Om half twaalf eerst verlieten
 dit schilderachtig oord en
 stonden weer kilometer na
 kilometer op de prachtige stille
 dalwegen door Frankrijk. Wij
 gingen thans geen grooten heir-
 wegen maar een betrekkelijk smal
 pad langs een stoomtramlijn.
 ons de goede richting aan-
 tees. Wij wilden dien dag weer
 een paar honderd kilometer
 leggen en gingen in bijna
 rechte lijn, de weg was weer
 schitterend, zeer gelijk, en maar
 een weinig voetgangers, een
 enkel maal een kar met een
 slaapend bestuurder die
 verschrikt door ons hoorngetoe-
 ren van zijn vehikel afsprong
 zijn paard bij de teugels
 rechts van den weg rukte, op
 een uur aan, van daar zouden
 we weer „la grande route na-
 tionale” nemen en dwars door
 de Côte d'Or verder, door een
 van de woudrijkste streken van

Frankrijk naar Montbard, Chatillon s. Seine, Bar s. Seine naar
 de aloude stad Troyes, waar we nog vóór donker wilden aan-
 komen. Bij Cordesse namen we afscheid van de Arroux, het
 mooie zijriviertje van de Loire van welke rivier Baudelaire mij
 welk een triest-schoon visioen gegeven heeft in zijn zonderling
 sonnet „A une dame créole”, en welk vers ook mag gelden
 voor dat prachtige beboscchte rivierviertje de Arroux:
 ... Si vous alliez, Madame, au vrai pays de gloire,
 Sur les bords de la Seine ou de la verte Loire,
 Belle digne d'orner les antiques manoirs,
 Vous feriez, a l'abri des ombreuses retraites,
 Germer mille sonnets dans le coeur des poëtes.
 Que vos grands yeux rendraient plus soumis que vos noirs.

Twee uur zonder ophouden rolde, bromde, de auto door. De
 dag was wonderbaar schoon geworden, het leek ons ook iets
 minder koud te zijn, warm straalde de zon als we boven over
 de toppen der heuvels trokken en
 ongetoos diep over het prachtige
 landschap met zijn blauwende
 velden konden zien tot plot-
 lings, het was toen bij half twee,
 het landschap zoo bijzonder
 in schoonheid ons trof, dat
 wij het tegelijkertijd uitriepen:
 „Kijk dáár eens!” Het was
 Semur, nog wel eens zoo pitto-
 resk gelegen als Autun. Heel
 op stijlse rotsen lag het van
 schoonheid in de zon te stralen
 het zijn ronde toren van de
 konjon, waaromheen de nog
 ble kruinen der boomen zich
 vertoonden als met een heel
 licht goudglansje van bloesem
 van de takken. Glinsterend
 ook tusschen de schaduwen
 van heel oude huizen, poortjes,
 muren en bruggen, het kronke-
 lende rivierviertje de Armancon-
 ne, dit was Semur, we hadden
 het nog ver gewaand en het
 had ons verrast. Veel tijd
 hadden we er helaas niet, of-
 schoon onze fotograaf, na het
 uitstekende déjeuner in het
 hôtel de la Côte d'Or, op de
 place de la Liberté, welk hotel
 wordt aanbevolen door de
 „Touring” en de „Automobile-
 Club de France” en waar ook
 de bediening volmaakt was,
 de afzending was verdwenen en wij
 lang op hem wachtten,
 staande op de aloude brug over

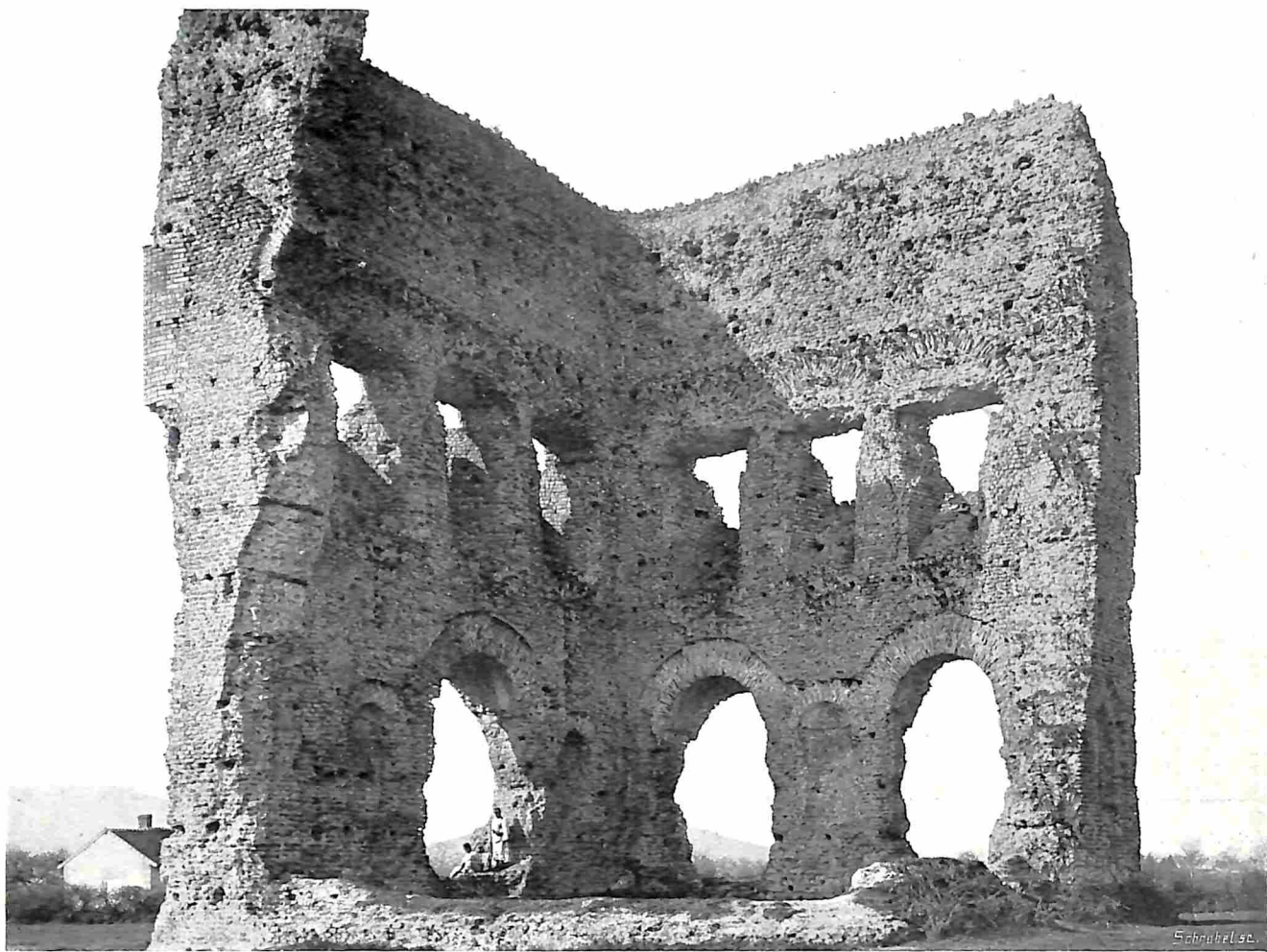

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
AUTUN, RUÏNE VAN DEN „TEMPLE DE JANUS”.

het rivierviertje. Nu het was niet te verwonderen, dat hij ons
 hier wachten liet, want ieder hoekje letterlijk was interessant
 in Semur. Ik hoop er altijd nog eens in het voorjaar naar terug
 te keeren en er eens een paar weken te blijven want ook de
 omstreken zijn er magnifiek en er is een museum van voor-
 historische zaken dat buitengewoon belangwekkend is. Met den
 nestor wandelde ik het stadje nog wat in en overal was ik
 getroffen door mooie oude gevels, door stemmingsvolle binnen-
 plaatjes, waar de schaduwen zoo rustig lagen onder de platanen
 die in blad kwamen, door de schoonheid der slanke gothiek van
 de „Eglise Notre Dame”, waarvan K. Saladin in La Grande
 Encyclopédie met klem verzekerd: „l'Architecture gothique
 est à son apogée au XIIIe siècle et une simple église comme
 celle de Notre Dame de Semur atteint le dernier degré de la
 perfection”. Wij hadden ook grooten lust om in de torens van
 de oude sterkte te gaan kijken maar de tijd ontbrak ons helaas,

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
AUTUN, DOORKIJKJE.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
AUTUN, OP DE MARKT.

want Troyes moest vóór donker bereikt. En toen wij om over drieën voor het laatst het koele ruischen hoorden van de Armancon, onder tegen de pilaren van de brug, had ik de minder plezierige overtuiging dat wij veel te vroeg iets heel belangrijks verlieten. Tijd ontbrak echter, het werk in Holland wachtte, we konden niet te lang wegblijven. Uit dépit las ik het nog eens over in Ardouin-Dumazet's Voyage en France:

„Quand on arrive par le chemin de fer, du côté d'Avallon, on voit, fièrement assise sur l'abîme, en accroissant la majesté par ses terrasses, ses remparts, ses hautes tours coiffées de tuiles rouges, son église délicatement sculptée, ville de rêve aux heures de lumière atténuée, se dresser Semur, la capitale de l'Auxois, héritière de sa voisine Alésia.

Le site de Semur est un des plus saisissants de la France entière, d'autant plus qu'il est inattendu... La gorge qu'enveloppe Semur doit sa beauté à la robustesse et à la teinte ardente du granit rouge pailleté de mica et de quartz, dressé en masses énormes. Cette roche a servi à construire les remparts, les tours rondes, les terrasses, les murs de soutènement des vignes et des jardins étagés; mais l'homme, par ses travaux, à grandement accru la splendeur du site. Les ouvrages de défense, tours, donjons et murailles complètent l'oeuvre de la nature et font de ce modeste chef-lieu, une des plus curieuses

rechts van het groote Canal de la Haute Seine, met onstuimige vaart, want er was niets te zien dan groote vlakten en links van ons in het Westen een prachtige zonsondergang. Met in ons hoofd nog het onophoudelijke gonsen van den motor reden wij juist voor donker om kwart voor zevenen Troyes binnen. Daar wandelden wij den volgenden dag nog wat rond en vervolgden Woensdag den 15 om 11 uur onze reis. Het landschap was doodsch en geheel verlaten. Wij lunchten te Sésanne en namen later om drie uur in een wat afwisselender landschap een foto van het prachtige kasteel Montmort, welk negatief helaas kort daarna gebroken is.

Met opzet vertel ik den lezers nu niets van Troyes en Reims en van de kelders van het huis Pommery, die wij daar bezochten, omdat ik mij voorgenomen heb, deze plaatsen afzonderlijk en uitvoerig te beschrijven; voor dit reisverhaal zouden die beschrijvingen te uitvoerig worden.

In Reims hadden wij heerlijk warm weder gehad, maar toen wij, na er te hebben overnacht, den volgenden dag den 16en Sedan binnenkwamen, was het weer buitengewoon koud. De stad maakte een allernaamzaamsten indruk op ons, het was als de droefgeestigheid van den noodlottigen veldslag er nog rondwaarde en ons ook aantastte. Om bij half negen verlieten wij Sedan. Het passeeren van de Belgische grens, en onze tocht tot aan de omstreken van Luik na een verrukkelijke rit door de groene Ardennen, ging alles zonder onregelmatigheid. Maar bij het naderen van de nijverstad tuffend door de roetzwarte voorsteden, kregen we het in de dichtbevolkte mindere buurten te kwaad met het grauw, dat auto's blijkbaar niet goedgezind was.

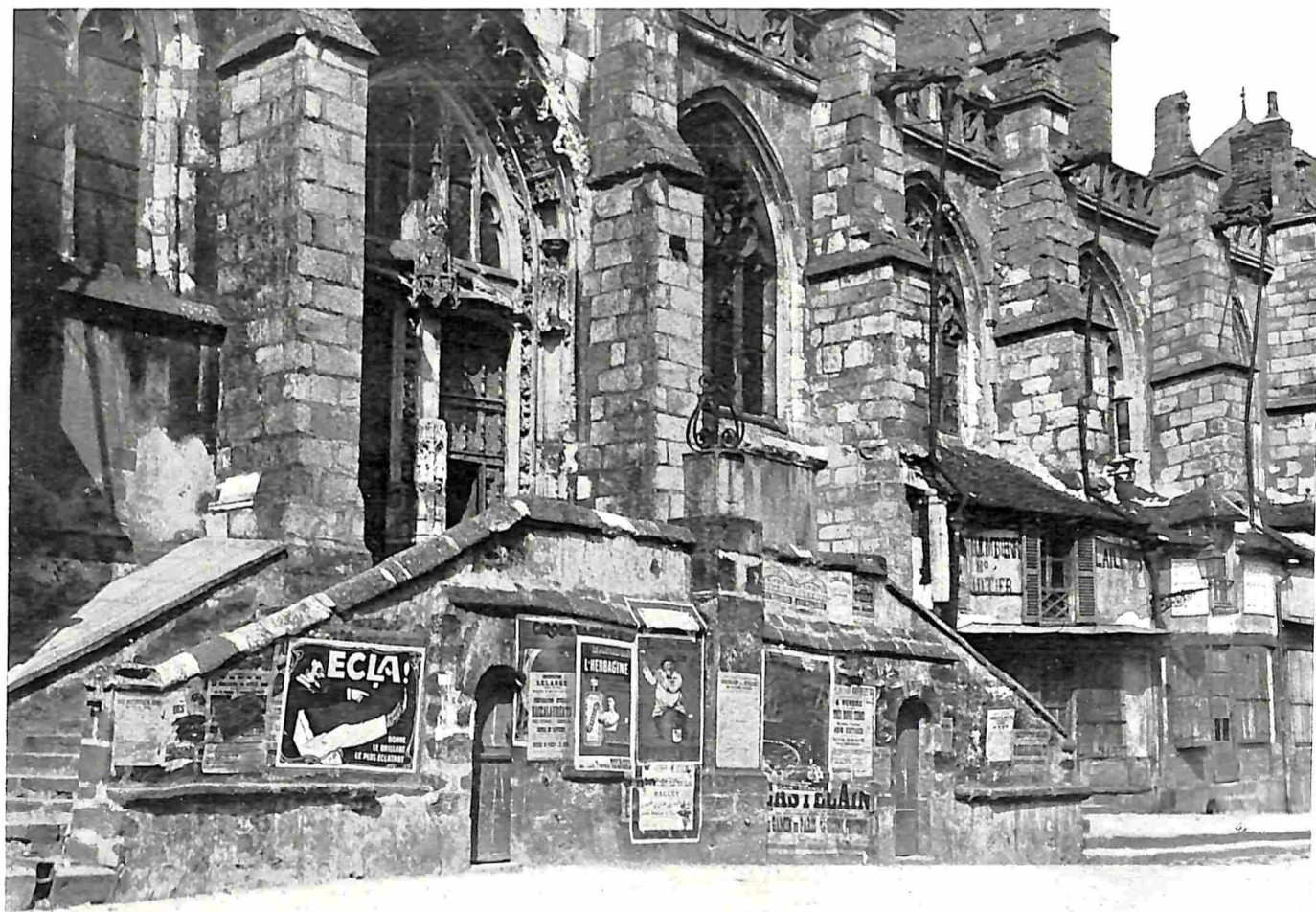

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
SÉZANNE, INGANG VAN DE KATHEDRAAL.

choses de notre France.

De rit die nu volgde was een der snelste die wij deden. Het oponthoud door het fotografeeren moest ingehaald worden. De 12 kilometer tot Montbard waren in een oogenblikje achter den rug. Dan kwamen wij op den grooten weg 32 kilometers lang naar Chatillon. De wegen waren hier en daar opgebroke-

en verder opnieuw gemacdamiseerd. 't Ging in snelvaart voort onafgebroken door bosschen waar de „gui“ bij bundels in de boomen woekerde. De lucht betrok opnieuw. De Seine die wij zagen in de plaatsjes Mussy, Couteron, Buxeuil, was daar een smal zeer snel stroomend water. Het was een eigenaardige gewaarwording voor hen die de Seine dikwijls in Parijs gezien hadden. Wij wisten nu de côte d'or achter den rug en reisden in het departement de l'Aube. Te Bar sur Seine, een droefgeestige plaats, hadden wij eenig oponthoud, terwijl de zonnalager en lager aan de kim gmsstaan. Nog 24 kilometers scheidden ons van Troyes. Wij reden dan langs een breeden weg

la Haute Seine, met onstuimige vaart, want er was niets te zien dan groote vlakten en links van ons in het Westen een prachtige zonsondergang. Met in ons hoofd nog het onophoudelijke gonsen van den motor reden wij juist voor donker om kwart voor zevenen Troyes binnen. Daar wandelden wij den volgenden dag nog wat rond en vervolgden Woensdag den 15 om 11 uur onze reis. Het landschap was doodsch en geheel verlaten. Wij lunchten te Sésanne en namen later om drie uur in een wat afwisselender landschap een foto van het prachtige kasteel Montmort, welk negatief helaas kort daarna gebroken is.

Met opzet vertel ik den lezers nu niets van Troyes en Reims en van de kelders van het huis Pommery, die wij daar bezochten, omdat ik mij voorgenomen heb, deze plaatsen afzonderlijk en uitvoerig te beschrijven; voor dit reisverhaal zouden die beschrijvingen te uitvoerig worden.

In Reims hadden wij heerlijk warm weder gehad, maar toen wij, na er te hebben overnacht, den volgenden dag den 16en Sedan binnenkwamen, was het weer buitengewoon koud. De stad maakte een allernaamzaamsten indruk op ons, het was als de droefgeestigheid van den noodlottigen veldslag er nog rondwaarde en ons ook aantastte. Om bij half negen verlieten wij Sedan. Het passeeren van de Belgische grens, en onze tocht tot aan de omstreken van Luik na een verrukkelijke rit door de groene Ardennen, ging alles zonder onregelmatigheid. Maar bij het naderen van de nijverstad tuffend door de roetzwarte voorsteden, kregen we het in de dichtbevolkte mindere buurten te kwaad met het grauw, dat auto's blijkbaar niet goedgezind was.

Dikwijls vlogen ons projectielen om de ooren, een scherp stuk ijzer trof een onzer tegen de hand, terwijl hij deze tot bescherming van zijn gezicht aan zijn hoofd hield.

Toch bereikten wij zonder meerdere ongelukken het uitmuntende Hotel de Suède te Luik, echter niet dan met een versterkten wrok tegen het „lieve volk“, dat ons zoo allermenschelijkst bejegend had op onzen doorrit door hunne zinderlijke steden.

Uitdrukkelijk dien ik hier nog te vermelden dat al die menschen er uitstekend, gezond en weldoorvoed uitzagen, en dat het ons nog een raadsel blijft, waarom ze, bij zooveel welvaart, hun toch door de bezittende klasse verschaft, nog moeite doen om menschen, die ze voor „bezitters“ aanzien, te beleedigen of aan den lijve te kwetsen.

Dikwijls toen ik door Noord-

...krijk reisde, sprak ik met
...nestor nog over de ge-
...kracht die de Romeinen
...weten tot uitdrukking
...in de monumenten,
...van wij de nog imposante
...in Provence en
...hadden bewon-
...delijker
...En wij vroegen ons af
...het menschelijk geslacht min-
...stout dacht dan de Romei-
...Ik kan het haast niet aan-
...als ik een enkel maal
...het inwendige van onze
...bekeek met zijn ingewik-
...machinedeelen, toen ik
...geweldige stoomwerktuigen
...waarmede bij Pommery
...het bedrijf werd aange-
...kerd, of als ik dacht aan
...grote stalen booten die den
...aan beploegen. O, het m-n-
...helijk vernuft kende geen
...enzen! en wij zijn misschien
...grootscher, breeder in ons
...ken soms dan de Romeinen,
...komt het werk der klassieken
...dikwijls magistraler, stouter,
...gezonder doch vooral
...choner voor.

Zoo bereikten wij dan na een
...achtigen tocht door het land
...eens door de Romeinen be-
...erscht werd en waar wij
...veral nog de resten van hun koene daden vonden, terwijl rond-
...in het soms schijnbaar ontvolkte Frankrijk, in de enkele,
...ille genoeglijk levende menschen, de geest der Latijnen heel
...alm leek te zieltogen, zoo kwamen wij, na bijna drie weken
...tomobilreizen, een regenachtigen morgen over de Holland-
...e grenzen. Onze fotograaf was verheugd, hij had 't me den
...rigen dag al geestdriftig gezegd: „Morgen zijn we weer in
...sterdam”, maar ik bleef treurig. Was 't om 't weer, of om-
...at onze tocht gauw gedaan was? Ik voelde me dépaycé. Ik was
...aan het reizen gewend geraakt. Ik voelde me een zwerver ge-
...orden, en toch had ik óók wel héél erg soms naar huis verlangd.
...de dag van den 18 April, de laatste van de week, bleef het
...genen en de luchten waren de sombere luchten van ons natte,
...itte landje. Het was of de grenzen mij beklemden. De afstan-
...en geleken geen afstanden. Na Maastricht heel gauw Roer-
...mond, waar de vriendelijke hotelier in het hôtel du Lion d'Or
...eerste was om ons met een glas champagne welkom te heeten
...het vaderland. Dan kwam er na Roermond een flinke uit-
...strektheid die mij herinnerde aan ons daverend voortsuizen
...ver de wijde, wijde wegen van het heerlijke, prachtige, groote
...Frankrijk, dan eindelijk in den avond na de woestheid, de
...nootsche somberheid van de Mookerheide, een bekende stad,
...bekende rivier, een over-
...cht op een bekende pont. Na
...megen Arnhem. Het was
...en zeven uur.

Wij dineerden er in de groote
...aal van het uitstekende hôtel
...Soleil. Voor de eerste maal,
...en niet volmaakt vreemd, maar
...en Hollandsch hotel. Het licht
...was zoo bijzonder in die zaal,
...in de gewreven houten vloer-
...en blonk de lampenschijn, er
...ng gegons van stemmen in-
...em, gezellig als een koestering.
...Alles goed, zéér zindelijk, echt
...Hollandsch, degelijk. Wij zaten
...na den eten in de groote lees-
...zaal, rond een heerlijk warme
...kachel, want buiten was het
...tter koud. Wij wandelden
...wat door Arnhem. Wat leek
...alles vreemd van bekendheid,
...helder en zindelijk, kraakzind-
...delijk vooral.
...Zondag 19 April. 1e Paasch-
...dag. Wat heb ik toen ons sike-
...neurig klimaat verwenscht! Wij
...gingen om 9 uur uit Arnhem.
...Het voor een paar graden.
...Toen wij in den wagen stapten
...meuwde en hagelde het.
...Zoo was het welkom van mijn
...vaderland, een welkom voor
...wij, die in Frankrijk gezegd had
...dat het „bij ons” niet kouder
...zijn....”
...Om half elf kwamen we in

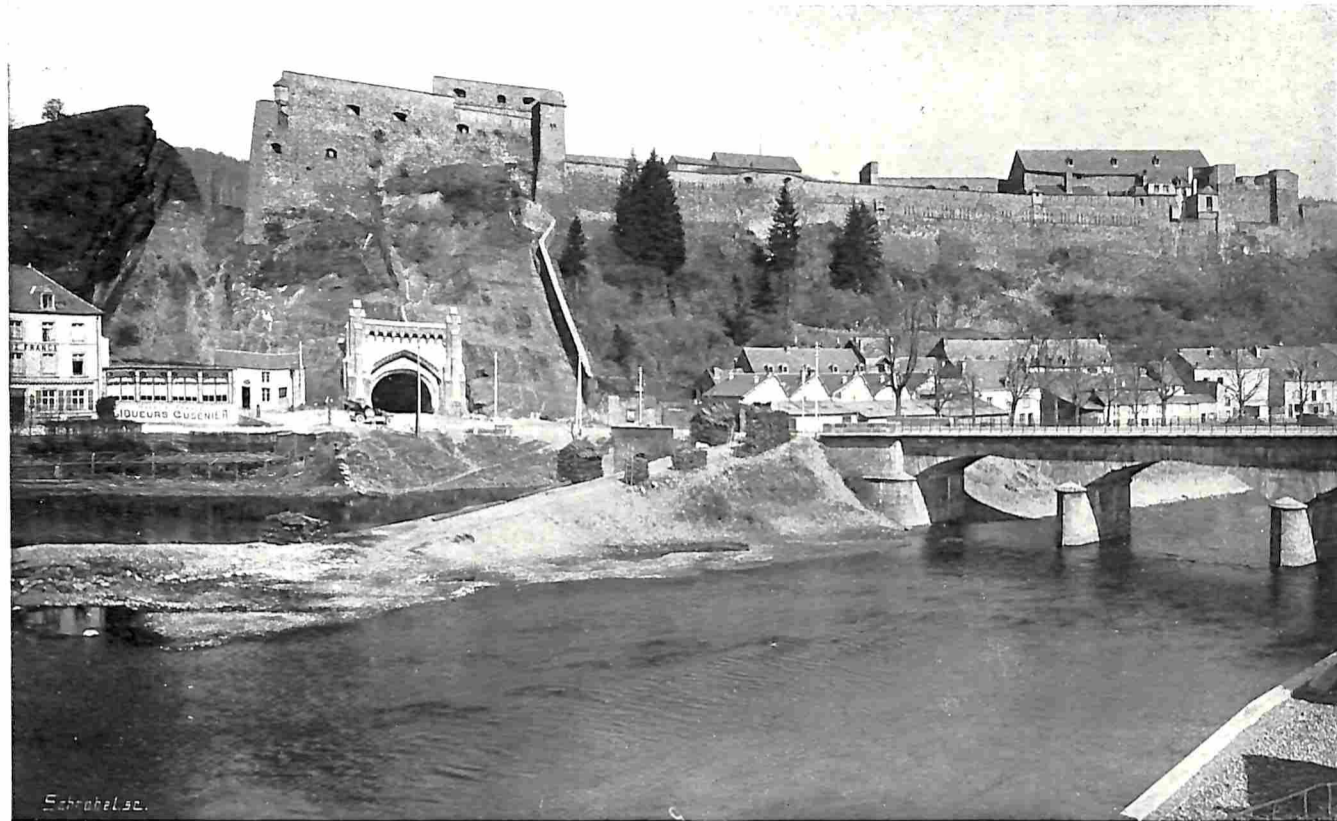

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
BOUILLON, VESTING IN DE ARDENNEN.

Soest, lunchten in het gastvrije huis van onzen bestuurder, die ons tegen vier uur onder een dreigende grijze lucht Amsterdam binnenloodste. Ieder onzer werd thuis gebracht. Dezelfde wagen die in Genua hoog boven het water aan land gezeefd was, die de Riviera, Provence, Lyonais, de côte d'Or, Champagne, de Ardennen had gezien, snorde door de straten der Noordelijke stad.

Het begon weer te sneeuwen, toen ik voor goed uitstapte voor het huis van een vriend, waar ik zou logeeren....

Sinds dien is een prachtige zomer vervlogen, de herfst is in het land; maar hoe de jaargetijden wisselen, altijd zal de herinnering blijven aan die onvergetelijke, heerlijke reis....

Thuis, bij mij in de hal hangt, en zal wel blijven voorloopig, want ik wil er niet van scheiden, het vlaggetje, rood, wit en blauw, dat van uit Italië tot onze grenzen in weer en wind op den reiswagen wapperde. Het heeft mij altijd wat te zeggen. Het zegt veel van het verleden, maar dikwijls ook op zonnige dagen hoor ik het over de toekomst praten, over een nieuwe, groote reis in een auto....

Waarheen?... Dát zegt 't nooit...
De tijd zal 't leeren.

H. v. B.

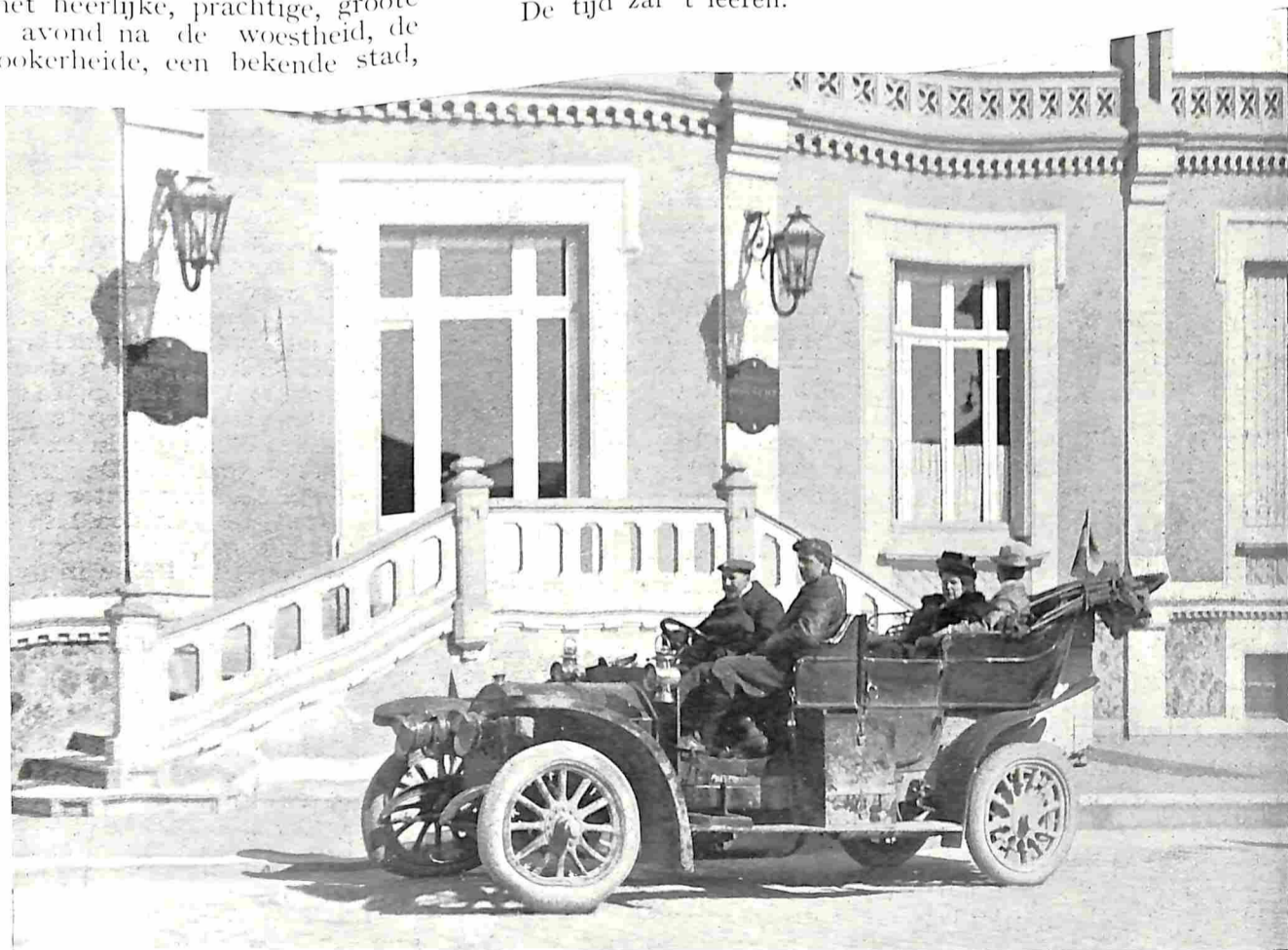

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
REIMS. BEZOEK AAN DE „CAVES POMMERY”.

EEN BANKROETJE.

DE motorfiets, 'n vier cylinder F.N., stond onder het lage afdakje achter het huis. Op de standaard, de bok, het achterwiel even van den grond gelicht, was van Holten hem bezig na te zien; heel nauwkeurig onderzocht hij de verschillende onderdeelen, gaf wat olie hier, draaide dáár een moer wat vaster aan. Toen ging hij op het zadel zitten, opende de gas- en de ontstekingskraan, deed een paar trappen op de pedalen, en, opsnorrend ineens, als een windhoos, raasde de stilstaande wagen zijn vaartroes uit op den hoogen bok, door de onmogelijkheid weg te komen, in een zwaar gedreun, dat alle geluid sloeg met zijn kracht en woorden onverstaanbaar gemaakt zou hebben.

Zie zoo, die liep weer. Hij had er 'n daagje voor genomen om hem uit elkander te halen; niet heelemaal, maar sommige deelen van het mechanisme alleen, had den boel eens schoongemaakt en nagezien; het was namelijk geweest, of hij niet zoo had geloopt de laatste dagen, of hij niet meer zoo trok. Anders, door dik en dun, langs modderwegen, en door zand, overal ging het door heen; recht uit, zonder wijfelen, wat zwaarder werkend alleen de motor, maar er door heen bracht-ie-je. Hij had wel met regen door de zware grintwegen er mee gesjouwd, over wagensporen van de boerenkarren, die den weg soms zoo beestachtig kunnen toetakelen. En dan ging het zoo stug koppig trekkend, de wagen, door de papperige brij. Maar hij hield het, met een klein vaartje toch nog, dat je niet bijtrappen kon.

Hij herinnerde zich een tocht naar de Betuwe. Over Zutten, langs den hoogen dijk naar Brummen. In den frisschen nazomermorgen, met veel blauw en veel grijs van wolken in de lucht, die soms even een buitje neerlieten, was hij voortgezoemd, tegen den wind in. Soms scheen het of het voorwiel tegen den luchtstroom in sneed, als een boot op zee door de golven. Maar rustiger en meer recht-gedecideerd. In Brummen had hij een schroefje aan zijn achterspatbord laten maken, dat onaangenaam rammelde, maar dat was ook al geweest op den geheelen tocht. Van Brummen liep de weg langs den IJssel hier en daar, die laag lag, en klaar het water in de weerspiegeling van de lucht tusschen de groene uiterwaarden, met hunne grillig ingesneden oevers, als uitge-spoeld door den stroom; langs de hooge laan was hij verder tot Dieren gekomen. Toen door de Middachter-Allée; die weg, als een paleis, dat gemeengoed geworden is, bevolkt met allerhande, er niet in passende vervoermiddelen en menschen; het was er frisch geweest in die vaart, waarmee hij de hooge boomtoppen over zich heen zag trekken, terwijl steeds de uitgang aan het einde vergrootte, als de poort van een tunnel van groen, in een omgeving van rijk bouwland en verre bosschen.

Het was alles zoo prachtig geweest, dien eersten dag; zoo vrij, want dat maakt je het uitvliegen kunnen, „vrij“... Je voelt de wereld te benijden, je voelt je meester van afstanden en vrij te gaan, in het bewustzijn van het te kunnen, waarheen je wilt. En met dat bewustzijn komen in je zelf andere dingen los. De gedachten verruimen zich, ideeën, plannen rijzen op, en je voelt je in staat dingen te verwezenlijken, die je vroeger in je beperking niet mogelijk geacht had. Je voelt hoe de wereld meer en meer streeft, naar het alles-bezitten, naar de grootst mogelijke perfectie van alle zintuigen, en naar de meest mogelijke kracht ze ook in hunne uitbreiding te beheerschen.

Toen was het, den grooten weg langs, op Arnhem afgegaan. De motor liep in een regelmatig dreunen voort, licht langs den straatweg. Hier en daar ging het hoog helling-op, dan wat meer gas, en niet te ver open de kranen, en staag steeg hij dan den heuvel op, dat links en rechts de vallei of de lage landen met den IJssel weer, diep beneden te liggen kwamen, in een sappige groene frischheid, die verwaasde bij de verre, haast niet te onderscheiden heuvels.

En steeds schoof de straatweg onder hem voort. Als de voorstelling van een bioscoopplaat, kwam alles op hem toe, en week links en rechts weg bij zijn voorbijgaan; regelmatig snel, rezen nieuwe samenstellingen van huizen, menschen, rijtuigen, groen, bloemen en wandelpaden, met hooge boomen op, en werden al rijdende ontleed, of voegden wéér met nieuwe, zich tot andere gezichten. De wereld trok wisselend langs hem als op een trottoir roulant; rustig toeschouwend veranderde de wereld langs hem.

Als hij dan weer eens stil moest staan, voor een overweg of iets anders, dan hield de eeuwige bewegelijkheid van alles op met zijn gang, en was het of de aarde stil stond. En het was als een droom soms; als je denkt van alles het middelpunt te wezen... iets onwezenlijks, dat gebeurt al ontwakend.

Over Oosterbeek beneden langs de Westerbouwing was hij den

Rijn overgegaan bij het Drielsche Veer, toen den dijk op in den laten namiddag, tegen den storm in, die meer en meer in kracht toenam. Over de wolken in de verte, achter de steile heuvelreeks van de „Duno“ en „Het Huis ter Aa“ lag een felle kleurenweerschijn in paars en geel en roos strepen van de zon, die er achteraan het dalen was. De rivier, met witbekopte golfjes, ijde stroomafwaarts, met schepen, zeilend en in sleepen, waarvoor hooge kortgebouwde stoombooten stoer aantrokken. De bosschen aan den overkant keken over de lage Betuwe heen, die groen en rijk en vruchtbaar, vriendelijk en hartelijk leek, als een land van belofte. Van den dijk af, zag hij over de lage boomgaarden, met hun rijk ooft en bloeiend uitzieende boerenhuizen er tusschen in. En als hij dacht aan den Achterhoek, waar hij vandaan kwam, met zijne armoedige bevolking en zijn poover, té afwisselend om mooi te wezen, landschap, tenminste in de lage streek, waar hij nu thuis was, dan leek hem de Betuwe in een krachtig, bloeiend stadium van welvaart, een welvaart, die zich uitte tot in de helder-groene kleur van het gras in de boomgaarden in het klare water van riviertjes en stroompjes, in heel de bliu uitzieende aanzienlijkheid van de streek, die geene armoede te kennen scheen. En een wijde horizon kon hij zoo van den dijk af beschouwen, waar, in het avondlicht, onder den kleurigen hemel een feest van groen, in zóó wijsche vruchtbaarheid lag, dat het je was, of je alles hóórde bloeien.

Toen ging het bij Heteren den steilen dijk af en het land in, tusschen de intimiteit van ooftboomen, van weiden met boomen waaronder blanke en heldere roodbruine koeien langs slootkanten onder wilgen stonden. Ze keken nauwelijks op naar den zoemenden motor, die voortgleed langs den avondweg, in de vertrouwelijke stilte, waardoorheen hoog boven alleen de wind stormde, als over het dak van een huis. Soms als de boomen hooger werden, en meer speling lieten, kon het wel meer waaien, maar het leek in zijne goede, gelukkige stemming, die blij om al dat welgestelde was, of hier niet zoo hatelijk, niet zoo afstootend vijandig, de wind blies, als soms daarginder thuis.

En een ontroering, waarover hij zich zelf verwonderde, steeg in hem op, door dit land trekkend, een ontroering, die hij nooit mogelijk geloofd had, dat je hebben kon voor een streek, voor een land...

Op zijn motor, die hem regelmatig, zonder te hinderen met knal-ploffen, voorttrok door dit oord van heerlijkheid, dacht van Holten na, over alles wat hem in het leven gelukkig gemaakt had, in die stemming van den Betuwschen avond, in de frischheid van een streek, die leefde en bloeide, en die hem in enkele uren vertrouwd en dierbaar was geworden...

's Avonds verblijvend in een klein dorp, dat verscholen lag achter een hoogen dijk, dicht bij de Waal, was

hij, toen het donker geworden was, wezen wandelen. De wind was gaan liggen, en de avond lag ongestoord over velden en gaarden... Een roode, metaalkleurige maan ging op over het landschap, met rechts zijn onbegrensde horizon, en beneden aan de dijk, het kalm vloeiende water met vuurstrepen doorgroefd, in weerschijn van het hemellicht... Links een boerderij, waar een fanfare-corps zijne kopertonen in de lucht uitgoot, verzacht, als van verre, door de stilte van den avond. Eenige menschen, zwarte silhouetten, wandelden langzaam over de kruin van den dijk. In de lucht gingen de sterren aan. Hier en daar gloeiden kleine, rosse lichtjes op, die de schaduwen massa's der zware boomen dieper maakten, schaduwen, die als bergen oprezen in de klaarheid van de lucht... Het water, vrediger nu nog, scheen te slapen... De maan, die niets indringerigs, niets hardts had, ondanks haar witter worden, lichtte meer en meer over de omgeving. Er was een harmonie van niet-aan-te-duiden voor-naamheid, er was niets wat stoorde, niets wat den indruk ver-groefde... Alles leefde in eene verdraagzaamheid, in een tevreden hoogheid, en in een rust, die het licht, de schelheid en de verre tonen hunne scherpte ontnam, en alles geleidelijk verdeelde over het onbewogen landschap, met de weinige zwiigende wandelaars op den dijk, die uitzag over de verten in de nacht-geheim-zinnigheid der vruchtbare Bathouwen.

Doch nu was hij weer hier, * * * noodgedwongen. Nadat het laatste geld van een eens belangrijk sommetje was verdwenen, had van Holten zich in het dorp van den Achterhoek terug getrokken met zijn motor. Die had hij gehouden. En nu werkte hij daar, in de armoedige eenzaamheid, om te trachten zich boven water te houden. Hij wilde en hij zou weer komen, waar hij eens geweest was, vrij in zijn leven, te gaan waar hij wilde. Maar het was niet meegelopen. Als hij nu in die verlatenheid van menschenleven zat, in die omgeving, waar alles langzaam te leven, te kruip-leven scheen, waar de menschen alle fierheid en alle breedte in hun geloof en denken schenen verloren te hebben, waar de eene

Foto Aug. F. W. V'net.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
REIMS. INSPECTIE DER VUILNISBAKKEN.

was als de andere, iedere middag weer gelijk aan den vorigen, was zijn motor, die hij zelf verzorgde, zijn eenige troost er uit te trekken. Dan reed hij langs de wegen, rustig in de van het enthousiaste blijde gesnor van den wagen, die er wel van hield er uit te loopen, naar het scheen. Maar het hem toch of hij ronddraaide in een grooten cirkel. Hij kende de wegen zoo alle, wist hoeveel bochten er waren tusschen de plaatsen en gene, kende de kronkels de hoeken, die zich op zijne tochten in nooit gebroken eentonigheid, haalden op zijn gedachten heel den omtrek omvatten, zag er hij kon in zijne gedachten heel den omtrek omvatten, zag er iederen weg, iedere bijzonderheid, iedere hoeve, die er langs ed, altijd dat zelfde, dat nooit veranderde, die menschen, die iets nieuws in hun leven brachten, die alleen maar als een looos voortdrevon op den gang der uren, zooals een paard een tredmolen maar omme loopt, steeds maar omme.

En hij schoot niet op met zijn werk. Naarmate hij door de standigheden minder variatie brengen kon in zijn leven, doofde er de gloed van zijn arbeidslust. Hij werkte uit plicht, en zijne halen kregen het kleurlooze van zijn bestaan, dat was als de keke tint van iemand, die in huis leeft.

Zijn motor bleef soms dagen staan. Dan ineens schoot weer ambitie in hem op, reed hij weer weg, langs die zelfde wegen maar weer, gebonden aan die streek door de financiële mogelijkheden ver weg te gaan, of van plaats te veranderen. Soms hielp het, maar moest intijds kwam hij moeër van al dat te weer thuis.

Het ging minder met zijn werk nog. Hij zocht relatie's, doch ander mogelijkheid ze te onderhouden, dienden ze hem slechts een keer. En telkens opnieuw was het een strijd om geen et gronds te missen van het veroverde terrein om zijn werk plaatsn, een strijd, die vaak toch weer op een nederlaag uit- En de motor alleen kon hem dan opwekken.

Die was als een deel van zijn leven geworden. Het reizen, het kken, de geest van „oisseau de passage" was de bron van zijn levenskracht geweest. Het kken, het vinden van nieuwe dingen, die ch zijn geest en sterk zijn wil hielden, was en hier een onmogelijkheid geworden. Hij cht om die energie te behouden, om te ven jong, en geloovig in zijn kracht. Tot hij een dag ontdekte, dat hij, door het zoeken, hij nu deed, daar, waar het zeker niet te en was, steeds verder weg kwam. En tege- ertijd, dat hij door den motor steeds aan- rakerd werd in dat streven, dat was als t hopeloos rondladderden van een vogel in rooi. En zich beheerschend, koel redeneerend en avond in zijn kleine kamer, waar de e was van de verlatenheid, besloot hij den tor te verkoopen, en het geld te doen die- voor de eerste stappen in de richting, die m over den muur, waarin hij gevangen en, weer naar buiten leiden moest.

Want," zoo dacht hij, „door me te dwingen onbeweeglijkheid, zal mijn kijk op de din- die ik nu blindelings tracht te forceeren. nderder worden, zal ik meer middelen krij- om me in betrekking tot de menschen te llen, die ik noodig heb, en, dus me beperkend, krachtiger rden in die lijn."

Het was de eerste keer geweest, dat van Holten gevoeld had, hartelijk, dat emotie's luxe zijn.

In het begin ging alles goed. In het idee, dat het geld van de motor komen zou, waren de zorgen wat geweken en al reed hij hier niet meer, de motor stond nog in de schuur, en herinnerde men iederen dag aan de kracht, die zijn besluiten hem gegeven ad. Want niets verzwakt meer dan onzekerheid. Hij had een vertentie geplaatst en wachtte.

Kort nadien kwam er een brief, die op de advertentie betrek- g had. De meneer, een nieuweling, wenschte inlichtingen, die hem zien, etc. Hij gaf den dag op, dat hij zou komen. Dien dag, toen hij weer aan de machine kwam, hem loopen op den bak, voor hij naar het station er mee ging, kwam al hopen en vreezen weer terug. Wegrijdend, blij nu weer, een tijd niet gereden te hebben, kwam te heftiger de kwel- dat het voor het laatst zijn zou. De reden waarom, gaf geen acht meer. Het was als beschuldigde zijn wagen hem van raad, gepleegd tegenover een vriend. Wat had hij niet genoten or dien motor; wat had hij niet al doorleefd in zijn trouw- zelschap, waar door had de machine hem niet heen gehaald? Hij had duizendmaal liever al het andere verkocht, kleeren of at dan ook. Maar het ging niet. Hij moest weg. Als de man, hem halen kwam, nu maar niet zemelde of dingen ging. Het est nu maar afloopen, zoo gauw mogelijk. Het was als een lelfides-geschiedenis. Dingen zijn vaak trouwer dan men- en. Je behoeft je er vaak minder over te schamen ook. Liefst ad hij een reden gezocht den meneer weer terug te zenden. Maar o verstand behield de bovenhand, deed hem handelen, in de mmering van de klaarheid, waarmee hij den avond van het nit, den toestand ingezien had.

Het ging schappelijk. De meneer, die er niet veel van wist, een vriend meegebracht; samen hadden ze gedejeuneerd,

en onder het maal, had de motor daar gestaan, als een slaaf, buiten, die verhandeld werd.

Hij werd verkocht. Hij zou per spoor worden opgezonden. Twee dagen later bracht hij de machine weg. Zelf laadde hij hem in den wagen. Hij bleef drentelen op het perron, quasi pra- tend nu met dezen, dan met genen, om niet de aandacht te trek- ken. En in hem was het, of hij zijn leven aan het begraven was. Tersluiks keek hij in den wagen, zoolang de trein er nog stond. Tot die weg reed.....

Toen weg wandelend langs den eentonigen stationsweg, die langzaam, o, zoo langzaam opschoot, met in zijn gedachte het leege loodsje, dat thuis nu nergens meer toe diende, veselde hij zich geslagen, kreupel, als een groote vogel, vleugellam geschoten.

TOM SCHILPEROORT.

DE STEENZWAM.

(BOLETUS EDULIS BULL.)

VAN alle paddenstoelen, die voor menschenvoedsel ge- schikt zijn, is de steenzwam stellig de aanbevelens- waardigste, door haar inderdaad fijnen smaak en doordat zij algemeen in elke boschachtige streek te vinden is.

Zij behoort tot de *buiszwammen*. Keert men den hoed om, dan ziet men de openingen van ontelbaar veel fijne pijpjes, waaruit bij rijpheid de sporen te voorschijn komen. De steenzwam behoort tot de grootste paddenstoelen; de hoed toch kan een middellijn van 25 c.M. bereiken, doch dan is deze boletus als voed- sel niet meer geschikt. Allerlei larven van kevers en vliegen, vaak ook eekhoorns, hebben er al van gesmuld en daarenboven moet men nooit oude zwammen als spijs gebruiken. Zelfs de beste soorten kunnen dan zeer gevaarlijk wor- den. Het smakelijkste is de steenzwam in jeugdigen toestand. Zij heeft dan eerst een bolvorm, later wordt de hoed half bolvormig en nog later richt de rand zich een weinig op. De kleur van deze zwam is eerst lichtgeel, doch wordt later geelbruin, en nog later donkerbruin. Daarenboven loopt de kleur nogal uiteen, naar gelang de standplaats op een zonnige of scha- duwrijke plek gelegen is. Het vleesch is wit en blijft na het doorbreken deze kleur behou- den. Soms is het onder de gemakkelijk te verwijderen opperhuid een weinig roodachtig. De buisjeslaag is bij dezen paddenstoel gemak- kelijk te verwijderen, en heeft een witte, of geelachtige kleur. Bij oude exemplaren is zij enigszins groenachtig. En wat eindelijk de steel betreft, deze is fensch, in jeugdigen toe- stand knolachtig opgezwollen, bij doorsnede wit, en is bedekt, althans bovenaan, door een netvormige teekening, waarvan de lijntjes lich- ter van tint zijn, dan de omliggende opperhuid. Verder eindigen wij onze beschrijving door er bij te voegen, dat de reuk van dezen padden- stoel aangenaam en de smaak nootachtig is.

Foto L. Dorsman Cz.

DE STEENZWAM.

Nu moet men echter bij het verzamelen van steenzwammen op één ding letten, en dat is: deze paddenstoel heeft als zoovele een dubbelganger, die nu weliswaar niet giftig is, doch zóó bitter smaakt, dat een enkele exemplaar een geheel kooksel van goede zwammen waardeloos kan maken. Het is de zoogenaamde *gal- boletus* (*Tylophilus felleus* Bull.). Deze lijkt zooveel op *Boletus edulis*, dat zelfs kenners er nog wel eens in loopen. Het voor- naamste onderscheid ligt in de lichtere kleur, in de witte buisjes- laag, die bij oudere zwammen sponzig wordt en als schuim onder den hoed uitpuilt en in de teekening op den steel, die vrij wat hooger uitsteekt dan bij de steenzwam. Daarenboven is de steel meer groenachtig van tint. Gelukkig echter is deze paddenstoel alleen veelvuldig in natte, regenachtige najaren.

En ten slotte waarschuwen wij ernstig tegen boletus-achtige paddenstoelen met roode buisjeslaag en rooden steel. Laat deze, hoe fraai ze ook zijn, maar rustig staan! Ge zoudt soms een eetbare kunnen treffen, doch u ook kunnen vergrijpen aan de prachtige, doch zeer giftige satanszwam. En het gebruik hier- van zou hoogst nadeelige gevolgen kunnen hebben.

L. DORSMAN CZN.

Verlag van de Vergadering en excursie van de Vereeniging van Rentmeesters te Nijmegen.

DE leden dezer Vereeniging verzamelden zich in den avond van Dinsdag 2 Juni 1908 in het Oranjehotel te Nijmegen, waar een 12tal heeren tegenwoordig wa- ren. De buitengewone warme temperatuur deed den Voorzitter besluiten voor te stellen om de Algemeene Vergadering uit te stellen tot den volgenden dag, als wanneer er tijdens de excursie gelegenheid zou kunnen worden gevonden over eenige belangen te spreken de Vereeniging rakende.

Den volgenden dag tegen acht uur reden de excursionisten met een vierspannigen wagen, in een geel geverfd antiek vehikel bij het Oranjehotel af. Tot hun spijt kon de Oberförster uit Cleve den tocht niet medemaken en had hij de beleefdheid een plaatsvervanger te zenden die in den persoon van den Revierförster Duesberg, verscheen. Men kon hem reeds des morgens in de vroege in de stad in zijn groene praktische dienstkleeding boven de Hollanders uit zien komen en heen en weder zien stappen met den *démarche*, die dezen Waldbewoners eigen is. Onder de *invité's* bevond zich verder de heer Van Heel, ambtenaar bij de ontginningen der Nederlandsche Heidemaatschappij in Limburg en Brabant, die, dank zij zijne veel dikkere plunje, het vrij wat warmer scheen te hebben dan zijn Duitsche collega Revierförster Duesberg. Vervolgens telden wij onder het gezelschap de Voorzitter H. F. G. van Haaren te Beek, de secretaris D. G. Montenberg, het bestuurslid C. A. Hiebendaal te Nijmegen, de leden Nengermann te Utrecht, Rinia van Nauta uit Rumenië, Wierda te Heerenveen, Kroese te Dieren.

Bij een temperatuur van 82 graden Fahrenheit kwam de wagen met zijn gezelschap op het Landgoed „Mookerheide” van den heer J. J. Luden van Heumen aan, waar het ter bezichtiging rondgeleid werd door den rentmeester Montenberg.

Wat de leden onzer Vereeniging hier zagen zal hun geheugen niet licht ontgaan, vooral zij die op deze thans welige plaats eenmaal over de dorre heide hebben gejaagd en de paardenharen patrijzenstrikken met twintigtallen tegelijk oprapten om te voorkomen dat de argelooze hoenders niet al te spoedig zouden verhuizen in den zak van den wilddief. Met bewondering stonden wij allen te zien naar al het bekoorlijks wat hier thans valt waar te nemen, niet alleen is het er bekoorlijk voor den jager, maar ook voor den plantenliefhebber, den botanist en vooral voor den beminnaar van schoone boschpartijen, keurige gazons en grootsche vergezichten.

Voor den jager was het er een Eldorado omdat er niet minder dan ongeveer 1000 kuikens van boschfaisanten worden gefokt, die later in de tot het landgoed behorende bosschen worden losgelaten en zich in den zomer over het geheele jachtterrein van den heer Luden verspreiden, waar zij door de jachtopziensers trouw bewaakt worden. Wij zagen een faisantenbroeierij up to date die in Nederland zijn wedergade niet heeft. Aan het hoofd der faisantenbroeierij en fokkerij staat de heer Jager, tevens de functie van slotvoogd waarnemende. Bij faisanten alleen blijft de fokkerij niet, diverse mooie kippenrassen zijn wel de moeite waard gezien te worden. Ook de verpleging van de in de nabijheid huizende jachthonden is den slotvoogd goed toevertrouwd. Dat er veel ander wild op het Landgoed aanwezig was, verraden ons de struiken en enkele boomen; wij vernamen dat er proeven genomen waren met kruising van Fransche, Oostenrijksche, Russische en Hollandsche konijnen, die natuurlijk de hun aangeboden hebberlijkheid tot voortteling bestendigden.

Voor den botanist was het er bekoorlijk, d.w.z. het is er bekoorlijk gebleven. Geen vanden vanden zijn er werkzaam geweest. Wat eertijds bestond en hier groeide is er gebleven en niet uitgeroeid, wat hier vroeger als een product op den armen zandbodem groeide, is nog aanwezig en nog niet door 's menschen toedoen verdelgd en vernield.

En hiermede wenschen we den eigenaar geluk, want juist hierdoor alleen is zijne bezitting een interessant plekje grond. Wij bedoelen n.l. het aanwezig zijn van eene der voorkomende *Lycopodiaceën*, behorende tot de in ons vaderland niet sterk vertegenwoordigde groep van de bedekt bloeiende planten of cryptogamen. Bij al den omkeer van heide in park, perken en paden, vonden wij tot onze blijdschap toch nog de plant die door den Schepper aangewezen is om hier te groeien n.l. de *Lycopodium complanatum*, eene zeer interessante plant, die door Prof. Oudemans in zijn *Flora van Nederland* als vrij wel zeldzaam wordt genoemd, doch die reeds door onzen ouden leermeester Abeleven in zijne *Flora Neomagensis* wordt beschreven als groeiende op de Mookerheide. Dit eigenaardig gewas, waarvan het tot heden niet gelukt is de sporen willekeurig tot kieming te brengen, en alles wat men daarvan weet — zij het dan ook de ontdekking van Tankhauser — slechts door toeval aan het licht kwam, maken wij hier dus een eeresalut en stemmen ons dankbaar voor den eigenaar en den rentmeester die het niet hebben willen vernield zien.

Voor den plantenliefhebber was het er bekoorlijk, omdat er, den ondankbaren bodem vooropstellende, zich toch een goed gazon met weelderige bloemen hebben gevormd. Trouwens de geheele aanplanting houdt zich uitstekend, de kleurgroepen zijn goed aangebracht en ik noteerde behalve uitnemend groeiende bruine beuken, grootbladerige lijsterbessen en *Acacia's* de meer fijnere sparren *Abies Douglasii glauca*, *A. Nordmannia*, *A. Parevana glauca*, *A. pungens glauca*, *A. Hoockeriana* en *A. Fraseri* die op een oude reeds vele jaren in exploitatie zijnde buitenplaats geen beter figuur zouden hebben kunnen maken. Voor eigenaren van droge zandgronden is hier de *Larix leptolepis* te bewonderen, die het bij de groote droogte van Juni 1908 uitnemend heeft weten uit te houden. Alleen zijn confrater de *Larix europaea* geeft het op, hij heeft er blijkbaar te weinig vocht en te veel zuidwestenwind.

Wat nu het straks besproken gazon betreft, kunnen wij het niet dan verdienstelijk noemen, eene dichte zode met een enig mooie kleur. Toch vertoonen zich hier en daar — gelukkig nog

maar zeldzaam — blauwachtige polletjes van het schapengras, *Festuca ovina*. Dit zij eene waarschuwing, want er is ontegenzeggelijk uit af te leiden dat ingeval de gazons niet krachtig met dierlijke mest worden onderhouden, zij gevaar loopen voor verwildering.

Behalve boom- en struikgewas bleek het dat men op Mookerheide ook uitnemend op de hoogte is van de fijnere cultuurgewassen, wij noteerden o.a. een roode en een witte *Pelargonium zonale*, die ondanks den tocht om het huis, lustig stonden te bloeien in de houten bakken langs het bordes; zij hadden goede roudflowering bloemen die voor goed met het molenwieltype schenen afgedaan te hebben.

Met vergunning van den eigenaar mochten we het interieur bewonderen, waarvoor wij slechts één roep hadden: allerbekoорlijkst en prachtig. Na alle vertrekken gezien te hebben beklommen wij eindelijk den Aussichtsturm, waar wij een in Nederland eenig uitzicht genoten over heel den omtrek, uren en uren ver vertoonden zich de torens der dorpen in Brabant, Limburg en Gelderland; niet minder dan 68 dorpstorens waren zichtbaar. De voor ons zich uitstreckende streek is rijk aan vele historische gebeurtenissen, er werden in vroeger eeuwen belangrijke veldslagen geleverd en de bevolking kende er werkelijk wel de verschrikkingen van woesten krijg.

Ook de kerkstorens van Nijmegen vertoonden zich in het oosten en werden geflankeerd door de bergen en bosschen van Dekkerswald.

Vlak voor ons zien we de zich steeds kronkelende Maas bij Heumen, waar het groote gebouw met rood pannendak, het restant uitmaakt van het eens zoo machtige Kasteel der Graven Van Dalen, dat later aan het aanzienlijk geslacht Van Heumen en nog later aan Johan van Groesbeek, ridder en burggraaf van Nijmegen, Ludolf van Steenhuis en Van Welderen is vervallen, wier weduwe de beide heerlijkheden Heumen en Malden in 1769 aan de stad Nijmegen voor den luttelen prijs van f 235.000.— verkocht onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de stad Nijmegen de Heerlijkheid als zoodanig niet meer zou mogen verkoopen. De vroede vadersen dezer stad hielden echter al zeer slecht hun woord, want niet lang na den dood van gemelde weduwe verkocht de stad Nijmegen het Heumensche Kasteel met eenige weiden, bosschen, de vrije jacht en visscherij aan den heer De Chavonnes, die het weder verkocht aan de familie Craan, van welke het later overging aan Jhr. Boreel de Maregnault en nog later aan den heer Luden van Heumen, die tevens de tegenwoordige bezitter van het Landgoed Mookerheide is.

Prachtig kwamen aan de oostzijde de bergen en bosschen van Dekkerswald uit, dat met het daarnaast gelegen Nederrijksche wald volgens het gevoelen der meest erkende oudheidkundigen Pontanus, Slichtenhorst en Smetius, het *Sacrum nemus Bata-vorum* is waarvan Tacitus gewaagt. Hier in dit hunnen afgoden geheiligd woud hielden dan onze voorvadersen, de hoofden der onderscheidene stammen, hunne samenkomsten in den stillen nacht onder den blooten hemel op een open met statig houtgewas omringde plek, hier werd de wierook uit kostbare offerschalen op de van zoden opgerichte altaren geplengd en geplaatst voor de beeldtenissen van Wodan en andere godheden, hier riepen allen door den mond van gewijde priesters hunne namen aan om hulp en ondersteuning in den hachelijken strijd tegen de toenmalige wereldbeheerschers, hier werd tot den krijg besloten en ook hier werd Claudius Civilus onder het feestgezang der Barden in triumf op zijn schild rondgedragen. Thans vertelde ons de rentmeester van het landgoed Mookerheide zal op deze gedenkwaardige plaats, die nu grootendeels ontboscht is en waar nu de vroeger er door heen vloeiende beekjes totaal uitgedroogd zijn, een sanatorium voor R. C. longlijders gesticht worden.

Intusschen verzocht onze geleider dat we wat haast moesten maken om den toren weder af te dalen, waar wij aangekomen de vriendelijke echtgenoot van den concierge bezig zagen ons een kleine verfrissing voor te bereiden. Namens zijn principaal schonk de rentmeester Montenberg ons een glas champagne, waarop de voorzitter Van Haaren — wiens boord bij de tropische warmte reeds een eerste flauwte niet had kunnen doorstaan, zoodat het te begrijpen is hij veel genot van zijn gevulde boorden-doods zal gehad hebben — voorstelde den eigenaar, die thans te St. Clous vertoeft, telegraphisch dank te betuigen voor de bereidwilligheid om ons alles ter bezichtiging te willen stellen. Aldus geschiedde van uit het aan den voet van den berg liggende station Mook.

Het groot geel vehikel verscheen weder vóór en wij lieten ons langs diverse nieuwe aanplantingen over de heide rijden via den Plasmolen naar de ontginningen van den heer Van Ophoven onder de gemeente Ottersum gelegen, waar wij werden ontvangen door den opzichter Wienne. Nog voor enkele jaren was hier alles moeras, een Eldorado voor allerlei planten die een vochtigen zuren bodem, zooals onze inlandsche *Orchideeën*, verlangen. Vooral de bekende *Orchismaculata* stond er welig te bloeien naast de vliegenvanger *Dracera*.

Er was toen tevens een mooie eenden- en snippenjacht, doch gevaarlijk voor jagers, die het terrein en de vorming van het hoog veen niet kennende, dikwijls door een zoogenaamde schorszakten. De heer Ophoven huurde voor den tijd van 60 jaren met 20 optie jaren van de gemeente Ottersum een complex land ter grootte van ongeveer 200 Hectaren moeras en pakte de ontginning en drooglegging krachtig aan, en thans na een vijftal jaren

HET CENTRAAL-STATION TE AMSTERDAM DES NACHTS.

Foto J. C. van Reijn.

Schiedamschedijk.

wandelden wij reeds langs de prachtigste rogge- en havervelden; suiker- en voederpeelen stonden er goed bij zooals men ze op goede kleilanden niet beter zou verlangen. Eigenaardig was het te zien hoe welig op de pas ontgonnen gronden de onkruiden „mier” en „rits” zich ontwikkelden en de haver over het hoofd groeiden. Wij vernamen van den opzichter Wienne dat al die onkruiden, door hem eigenaardig „drek” genaamd, binnen twee jaren zullen verdwijnen door rogge te verbouwen. Op onzen terugweg ontdekten wij kleine velden met aardappels, kool en spinazie, welke gewassen de nabijheid van woningen verraden, en zoo stonden wij dan ook weldra voor de woning van den opzichter Wienne.

Wie had ooit gedacht dat deze eenvoudige man onzen dorst zou lesschen met wijn. Hier wijn? Ongelooflijk. En toch bracht de man wijn met tientallen van flesschen tegelijk aan, en we dronken hem uit bierglazen van allerlei grootte en van allerlei maaksel, want zijn huishouden was niet op de ontvangst van een zoo talrijk gezelschap ingericht. Het was de zoogenaamde „Princepeeler” wijn, zooals Wienne ons verzekerde was hij gebrouwen op eene andere ontginning van zijn landheer gelegen onder Princepeel in Noord-Brabant. Het scheen ons een frisch licht wijntje te zijn, uitnemend geschikt om met water aangemengd, voor den dorst te gebruiken.

Het slot van het bezoek aan de woning met schuren van Wienne was dat onze fotograaf een kiekje nam van het geheele gezelschap met Wienne zijn vrouw en hond inclusief.

De tocht ging nu verder over Ottersum en via het Forsthaus Grünwald het Reichswald in, waar de Königlicher Forst-Aufseher O. Duesberg uit Frasselt de leiding der excursie op zich nam. Het Rijkswald, niet te verwarren met het Nederrijksche wald, is eene bezitting van de Duitse Kroon en heeft eene oppervlakte van 6403 Hectaren. Het is verdeeld in „Jagen” of perken van ongeveer gelijke grootte, elk van 200 à 210 Pruisische Morgen. Alle perken hebben een eigen naam en dragen op de bestaande kaarten een eigen nummer. Op elke hoek van een perk, dat een rechthoekig model heeft, staat een genummerde hardsteenpaal, die derhalve tevens de grenzen der perken, doch ook den loop der daar langs gaande wegen aanduidt. De genoemde Forst-Aufseher Duesberg gaf een kaart uit, waarop de nummers der perken voorkomen, zoodat men hiermede gewapend, het Wald kan doorkruisen zonder te dwalen.

Het geheele Wald wordt doorsneden door de grintwegen van Gennep naar Cranenburg, van Frasselt naar Grünwald, van Kleve naar Goch. Zij zijn voor hetzen uitstekend bereikbaar, doch de mooiste boschpartijen vertoonen zich, indien men zich begeeft in de meer landelijke wegen langs de perken. Zoo ook dacht er onze begeleider Duesberg over, want hij liet het rijtuig al zeer spoedig van den grintweg naar een landweg afdwalen, waar we langs 50 voet hooge, statige dennen, groote eiken en ander loofhout en dan weder langs jonge aanplantingen van de gewone grove den passeerden, totdat we ten slotte de voor de reeën aangelegde kunstweiden passeerden en hier halt hielden. Hier was het, dat wij de gisteren uitgestelde Algemeene Vergadering hielden, die uit den aard der zaak slechts eenige zaken van huishoudelijk belang had te behandelen en hier gevoelig achterwege kunnen gelaten worden.

Intusschen ontdekten eenigen onzer een eeuwen ouden woudreus, die in de nabijheid van onze pleisterplaats in perk no. 119 stond te groeien. De Forst-Aufseher vertelde, dat hij steeds gespaard was gebleven door des houthakkers bijl en dat er in het Wald meer dergelijke exemplaren zijn blijven staan, zooals de dikke beuk in perk 92, de vierstammige eik in perk 57, die allen als gedenkteekenen van vroegeren houtrijkdom zorgvuldig verpleegd worden.

Aan de verpleging van de jacht schijnen onze Duitse broeders veel te doen, immers de in het Wald aangelegde kunstweiden dienen den reeën tot voedsel.

Wat ons bijzonder trof was de afwezigheid van vogels. Slechts enkele zwartkoppige meezen lieten hun blij en vroolijk Junilied in de hooge beuken hooren. De droge en hooge ligging van het

Wald schijnt er oorzaak van te zijn, dat er te weinig drinkgelegenheden voor vogels is en daardoor zouden zij het Wald mijden.

Vermoeid van het beklimmen der bergen en het nazien der aanplantingen, hielden we ten slotte stil aan een koffiehuis te Frasselt, waarmede wij den rand van het Wald bereikt hadden. Inmiddels viel de avond en bracht het rijtuig ons aan het Hotel Stirum te Kleve, waar onze excursie beëindigd werd door een gemeenschappelijken maaltijd.

J. v. H.

LUPINEN.

DAT het inenten van den bodem door bacteriën, die de vrije stikstof uit de lucht verzamelen, werkelijk profijtelijk is, stelt nevensgaande afbeelding van geente en niet geente blauwe lupinen duidelijk voor. Op het proefveld van den Heer A. F. Dronsberg van der Linden te Bussum werden tot dat doel blauwe en gele lupinen gezaaid, en geent met de „stikstof-verzamelaars” door het Laboratorium voor het Chemisch Bacteriologisch en Biologisch onderzoek van den Heer C. J. Koning te Bussum, in den handel gebracht.

Vooraf bij de blauwe lupinen was het verschil in ontwikkeling reeds van af het begin der groei duidelijk waar te nemen, en de uitkomst was, dat de geente per H.A. 16000 Kilo meer aan gewicht opleverde, zoodat zich het belangwekkende feit voordeed, dat men hier voor een bedrag van 1/4— per H.A. aan entstof, een meerdere waarde van 1/45— verkreeg, als men aanneemt, dat 10000 Kilo lupinen voor groene bemesting een waarde van 1/28— alleen aan stikstof bevat. Bij de gele lupinen was het verschil niet zoo duidelijk.

Wel eigenaardig is het daarom te vermelden, dat de bacterie door den Heer Koning juist uit de blauwe verkregen was, en daarom is het niet onwaarschijnlijk, dat waar ieder bepaald vlinderbloemig gewas zijn eigen wortelbacterie heeft, er zelfs bij de onderscheidene variaties nog verschil van werking kan bestaan, in ieder geval zouden nadere proeven hieromtrent nog meerdere zekerheid kunnen geven.

A. BUTHKER.

NIET GEËNTE EN MET BACTERIËN GEËNTE BLAUWE LUPINEN.

BEWAREN VAN VRUCHTEN.

PLAATSEN, waar men vruchten bewaart, moeten goed droog en niet te warm zijn. Stoofperen en appelen leggen men in den kelder, of bij gemis daarvan op den zolder, doch nooit boven een vertrek, waarin gestookt wordt. Gaat het een weinig vriezen, dan dekt men ze met papier. Bij strengere vorst moet dit vervangen worden door kleeden of zakken.

Fijne vruchten moeten wat zorgvuldiger behandeld worden. Goede, luchtige vruchtenkasten zijn daarvoor wel het meest geschikt.

Om druiven lang te kunnen bewaren, maakt men gebruik van daarvoor vervaardigde druivenhouders.

Op welke wijze men de vruchten ook bewaart, er moet altijd gezorgd worden, dat de wintervorst ons geen parten kan spelen. Is dat het geval, dan gaat de liefhebberij van het bewaren er totaal af.

Zijn uwe appelen of peren bevroren en hadt ge juist het plan opgevat er eens lekker aan te smullen, dan is dat een groot telcursstelling.

Doch, weet ge, wat ge doet?

Neem een emmer koud water en leg ze daarin. Niet lang zal het duren, of het water stremt tot één ijsklomp, ook al hadt ge de geheele geschiedenis achter de kachel gezet.

Neem nu uwe vruchten er gerust uit en eet ze, hetzij uit de hand of gestoofd. Ge behoeft evenwel niet te beproeven de aldus ontdooide vruchten nog langer te bewaren. Dat gaat niet. Dadelijk gebruiken is de boeschap en anders zit er niets anders op dan ze weg te werpen.

P. FRANSEN Jzn.